

GLAS LJUDSTVA

info@glas-ljudstva.si

Izjava za javnost, 1. 6. 2023

Iniciativa Glas ljudstva: **PO LETU DELOVANJA VLADA ŠE NE URESNIČUJE DANIH ZAVEZ**

Pred dobrim letom in pol je nastala iniciativa Glas ljudstva, ki združuje več kot 100 civilnodružbenih organizacij ter več tisoč posameznic in posameznikov z vseh družbenih področij in iz celotne Slovenije. S ciljem povečanja politične odgovornosti nosilcev oblasti in politik, usmerjenih v dolgoročno dobrobit ljudi in okolja smo naslovili široko usklajene in strokovno utemeljene zahteve na vse stranke, ki so kandidirale na zadnjih državnozborskih volitvah. Stranke, ki danes sestavljajo vladno koalicijo, so se tako med 138 zavezami iz različnih družbeno-političnih področij enotno zavezale, da jih bodo uresničile kar 122.

V Glasu ljudstva budno spremljamo uresničevanje predvolilnih zavez. Opažamo pozitivne premike na več področjih. Za polovico izmed 122 predvolilnih zavez ugotavljamo, da vlada na njihovi uresničitvi dela, vsako deseto zavezo pa je delno izpolnila. V celoti je uresničila devet predvolilnih zavez, pomembnih za vladavino prava, zlasti zaščito žvižgačev, za socialni dialog, digitalno varnost, neodvisnost RTV Slovenija itn. **Vendar je število povsem nedotaknjenih predvolilnih zavez veliko, več kot 30 je obljubljenih ukrepov, glede katerih vlada še ni storila nič.**

Danes smo se posebej osredotočili na 29 zavez, izpolnitvi katerih so se zavezali v prvem letu mandata. Tukaj žal podajamo slabo oceno: izpolnili ste le štiri, tri pa so celo prelomljene.

Poleg neizpolnjevanja danih zavez je iz vidika civilne družbe problematično tudi samo delovanje vlade, ki velik del predpisov sprejema brez javne razprave in posveta s ključnimi akterji, kar postavlja pod vprašaj iskrenost namer in demokratičnega dialoga z ljudstvom. **Vključevanje civilne družbe v strateške skupine, strokovne svete in posvetovalna telesa se čedalje bolj kaže za prazne geste, ki nimajo nikakršnega vpliva na dejanske odločitve vlade.**

GLAS LJUDSTVA

info@glas-ljudstva.si

Še posebej kritično je stanje na področjih stanovanj in zdravstva, kjer vse kaže, da bo vlada prelomila zaveze tako glede gradnje 30.000 novih neprofitnih stanovanj in uvedbe progresivnega nepremičninskega davka kot tudi glede prepovedi popoldanskega dela zdravnic in zdravnikov pri zasebnikih oziroma jasne razmejitve javnega in zasebnega zdravstva.

Tudi na področju volilnega sistema je prišlo do zastoja; po včerajšnjih besedah predsednika vlade so sedaj na mizi vsaj dobre napovedi.

Izpolnjevanje zavez na teh treh področjih so predstavili **Maša Hawlina** (Zadrugator), **Katarina Bervar Sternad** (PIC – Pravni center za varstvo človekovih pravic in okolja) ter **dr. Dušan Keber** (ZaNas - Združenje za državljanski nadzor javnega zdravstva).

Da ne bi ostalo pri ocenjevanju stanja realizacije zavez le s strani GL, smo vodje koalicijskih strank povabili, da svoje izpolnjevanje zavez ljudstvu neposredno predstavijo v živem, odprtem in javnem prostoru, kjer jim lahko tudi sami ljudje postavijo vprašanja, ki so zanje pomembna. **S tem namenom organiziramo prvo povolilno javno soočenje vodij koalicijskih strank z ljudstvom, ki bo potekalo v torek, 27. junija, od 19. do 20. ure na Trgu republike.**

Vlada ima samo še 154 tednov časa, da izpolni preostalih 113 zavez. Če vladne stranke in njihovi voditelji svojih zavez ne bodo začeli uresničevati, bodo volivci in volivke izgubili zaupanje v demokracijo in se ne bodo več odzivali na pozive k visoki udeležbi na volitvah. To lahko odpre pot novemu vzponu nedemokratičnih sil in idej.

Zato pozivamo vlado, naj postavi dobrobit ljudi in narave pred parcialne interese politike in kapitala in začne resno izpolnjevati svoje predvolilne zaveze na vseh področjih. **Čas za ukrepe se izteka!**

Seznam, iz katerega je razvidno zaskrbljujoče stanje (ne)izpolnjenih zavez, najdete na naslovu: www.glas-ljudstva.si/monitoring.

Lep pozdrav
Glas ljudstva

Poročila glede izpolnjevanja zavez z različnih področij:

- 1. Dostopna stanovanja:** Lastništvo nepremičnin je dandanes eden glavnih faktorjev povečevanja neenakosti. Vladna zaveza, žal prelomljena, o vzpostavitvi progresivnega nepremičninskega davka bi spodbujala aktivacijo praznih stanovanj, zagotavljala prepotrebne vire za gradnjo in obnovo neprofitnih stanovanj ter obenem odvrčala od izkoriščanja stanovanj kot investicije, kot sredstva za kovanje dobičkov. Samovoljni prelom zaveze, brez kakršne koli javne razprave, ponuja roko premožnim lastnikom in špekulantom ter obrača hrbet vsem stiskam ljudi, ki životarijo v premajhnih, plesnivih in bistveno predragih stanovanjih. Robert Golob se očitno ne zaveda, kaj je 100 €, ne ve, kaj pomeni več kot polovico svojih prihodkov namenjati za stanovanje, in ne ve, kako je živeti v neprestani tesnobi, ki jo predstavlja vprašanje: Kje bomo pa jutri spali?

Da ne bi bili ukrepi vezani le na daljno bodočnost, se je potrebno osredotočiti na spremembe, ki jih je možno narediti SEDAJ:

- imenovanje predstavnikov stroke in civiln družbe v NS SSRS kot nosilca stanovanjske politike na nacionalni ravni
- izpeljati javno razpravo na osnovi dokumentov analize stanja
- oblikovati in iskati konsenz o predlogu systemskega vira financiranja (nov davek na premoženje, delež BDP zagotovljen v proračunu ...)
- Vzpostaviti systemski okvir za stanovanjske zadruge (pridobivanje zemljišč in dolgoročnih posojil ter obdavčitev).

2. Dostopno javno zdravstvo: Pri izpolnjevanju treh zavez, ki naj bi jih vlada na področju zdravstva uresničila v prvem letu vladanja, je bilo narejenih nekaj polovičnih korakov, nekaj napačnih korakov, predvsem pa v oči bode odsotnost ključnih ukrepov. Vlada je predložila parlamentu zakon, s katerim ukinja zdravstvena doplačila in s tem dopolnilno zdravstveno zavarovanje (DZZ). S tem je naredila korak v smeri uresničevanja te zaveze, vendar proporcionalno obremenitev odlaga za leto ali dve, za kar ni utemeljenega razloga. S tem se izogiba ključnemu cilju zahtev po ukinitvi DZZ: vzpostavitvi pravičnega nadomestila

Glede zaveze za povečanje košarice zdravstvenih pravic vlada ni sprejela nobenih konkretnih ukrepov. Pač pa se je lotila druge zaveze, skrajševanja čakalnih dob, a

GLASLJUDSTVA

info@glas-ljudstva.si

neuspešno. Z interventnim zakonom, s katerim je zagotovila več sto milijonov evrov kot plačilo za povečan obseg storitev, se je stanje celo poslabšalo; zakon usmerja denar v roke zasebnih izvajalcev, povzročil je odhajanje javnih zdravnikov k zasebnikom, povečalo se je zgolj število storitev, ki so enostavne in profitabilne, tudi število pacientov brez osebne zdravnika se je le še povečalo - na 145.000, podaljšale so se čakalne dobe, povečuje se število čakajočih na prve specialistične preglede. Zavezo, da bo odpravila delo v dvojni praksi in razmejila javno ter zasebno zdravstvo, je vlada prelomila. Iz posameznih predstavljenih namer in ukrepov je mogoče sklepati, da se vlada tega vprašanja ne namerava lotiti.

3. Demokracija in reforma političnega sistema Katarina Bervar Sternad (PIC – Pravni center za varstvo človekovih pravic in okolja):

Pod to področje spadajo tri prioritete zaveze, ki se tičejo reforme volilnega sistema, vpeljave pogoja nekaznovanosti za politike_čarke in nosilce_ke javnih funkcij ter odprave posledic nestrokovnih kadrovanj. Reforma volilnega sistema je premik doživela šele eno leto po nastopu vlade in sicer z začetkom javnega posvetovanja preko spletnega vprašalnika; kar spominja na posvetovalni referendum, le da je v tem možno sodelovati preko spleta.

Sprememba, za katere je potrebna ustavna večina, pa je tudi vpeljava pogoja nekaznovanosti za politike_čarke in nosilce_ke javnih funkcij, na tem področju ni bilo narejenega nobenega koraka, četudi usklajevanja glede drugih sprememb, za katere je potrebna ustavna večina, sicer tečejo. Nestrokovna kadrovanja naj bi se v prihodnje preprečevala z nadgradnjo oz. sistemskimi spremembami uslužbenkega sistema, za nazaj pa kvečjemu preko inšpekcijskih postopkov.

Tudi Ivan Svetlik (Sinteza) je po včerajšnji Vladni objavi spletnega posvetovanja »Kaj vam je pomembno pri volitvah?«poudaril, da lahko rečemo: In vendar se vrtil! Pozivamo državljanke in državljane, da anketo izpolnijo v čim večjem številu! Pozivamo pa tudi Vlado, da po zaključeni anketi čim prej organizira temeljito strokovno razpravo o odprtih vprašanjih volilnega sistema. In najpomembnejše: Volilni sistem je temeljna pogodba med volivci in oblastjo.

GLAS LJUDSTVA

info@glas-ljudstva.si

4. Vladavina prava in človekove pravice: Obe prioritetni zavezi na tem področju - o odpravi škodljivih posledic protikoronske zakonodaje in zakonski zaščiti žvižgačev - sta bili izpolnjeni; to kaže, da se spremembe da doseči. Pri tem je potrebno poudariti, da je predlog zakona, s katerim so se v največji meri odpravile posledice protikoronske zakonodaje, pripravila civilna družba - Inštitut 8. marec.

5. Pravični podnebni prehod in zaščita narave: Prvo leto delovanja koalicije v splošnem nakazuje na prepočasno izvajanje ali celo prelamljanje njenih zavez na področju pravičnega podnebnega prehoda in zaščite narave, še zlasti pa to velja za tri prioritete zaveze, ki naj bi jih izpolnila v prvem letu delovanja: - še vedno čakamo na **podnebni zakon** skladen s cilji Pariškega sporazuma, katerega osnutek naj bi v kratkem le prišel v javno obravnavo, vendar smo na podlagi podnebno nezadostnega predloga posodobitve Nacionalnega energetskega in podnebnega načrta (NEPN) - ključnega državnega načrta za razogljičenje - zaskrbljeni, da tudi zakonsko določeni podnebni cilji ne bodo skladni z mednarodnimi zavezami Slovenije; - ko gre za zavezo k **hitremu opuščanju fosilnih goriv in prehodu na obnovljive vire**, je koalicija od nastopa mandata sprejela zakone in ukrepe, ki (deloma) gredo v pravo smer, vendar je hkrati v predlogu posodobitve NEPN postavila preozke cilje obnovljivih virov ter skupnega zmanjšanja rabe energije. Hkrati je prelomila zavezo o prekinitvi subvencij za fosilna goriva do leta 2023 (npr. 17 mio € subvencij za letalske prevoznike); - glede **zakonskih sprememb na področju varovanja okolja in narave** je zaveza ostala nedotaknjena. Premikov v smeri ustreznega in rednega monitoringa stanja okolja in narave ni zaznati, prav tako je nedotaknjena zaveza k zakonski izenačitvi dovoljenih emisij škodljivih snovi iz sosežigalnic odpadkov s strožjimi, ki veljajo za sežigalnice. Če sklenemo: Vlada naj postavi dobrobit ljudi in narave pred interese kapitala in izpolni svoje zaveze.

6. Dostojno delo in socialne pravice: Vse tri zaveze, ki bi morale biti izpolnjene v prvem letu vladanja, so v izvajanju, vendar se izpolnjujejo (pre)počasi ali pa v premajhnem obsegu (npr. dvig socialne pomoči). MDDSZEM je oktobra napovedalo 20 dodatnih zaposlitev na inšpektoratu za delo, ki naj bi se realizirale v letu 2023, vendar do tega še ni prišlo. Ministrstvo in Inšpektorat RS za delo sta začela z

GLAS LJUDSTVA

info@glas-ljudstva.si

reorganizacijo dela in kadrovskimi spremembami na čelu Inšpektorata za delo RS, vendar tudi to še ni končano. Minimalna plača in socialna pomoč sta se povišali, vendar minimalna plača še vedno ne predstavlja plačnega dna, socialna pomoč pa se ni zvišala za tretjino, kot se je vlada zavezala pred volitvami. V novembru in decembru 2022 so se začasno za 4,5 odstotka dvignile pokojnine in nadomestila iz invalidskega zavarovanja, konec februarja 2023 pa so upokojenke in upokojenki prejeli za 5,2 odstotka višje pokojnine s poračunom za januar 2023. Za konec leta se napoveduje za 1,8 odstotka višje pokojnine oziroma nadomestila ter tudi enkratni dodatek v obliki "zimskega regresa", ki bo znašal 40 odstotkov letnega dodatka in bo konec decembra izplačan v enakih razredih kot letni dodatek.

7. Kultura in svoboda medijev:

Kultura: Ministrstvo za kulturo se je izpolnjevanja zavez in reform na ravni komuniciranja usmeritev in vzpostavitvijo dialoga lotilo proaktivno. Konkretnjših informacij o kosteh in mesu samih rešitev še ni, pa tudi ukrepe, kot je zaježitev posledic draginje v nevladni kulturi, predvsem čakamo. Razmere lahko ilustrira prioriteta zahteva po reviziji spornih odločitev v primeru razpisov - če je bil prvi primer rešen pred koncem lanskega leta in so bili drugi revizije deležni pred pomladjo, več upravičencev leto dni po nastopu aktualne ministricice šele prejema odločbe ali nanje še čaka - čas pri vsem tem neusmiljeno teče in ni poceni.

Mediji: Vlada se je pred volitvami zavezala v prvem letu mandata uresničiti dve prioriteta zahtevi civilne družbe glede medijev - nemudoma zagotoviti neodvisnost organov upravljanja in nadzora na RTV Slovenija ter sankcionirati zlorabe Telekoma Slovenija za politično motivirane in poslovno zgrešene investicije v medije. S prvo obletnico vlade sovpada začetek uresničevanja novele Zakona o RTV Slovenija, ki skladno s predvolilno zavezo uvaja »zakonsko spremembo strukture in načina imenovanja organov upravljanja in nadzora na RTV Slovenija, ki bo zagotovila dolgoročno neodvisnost javnega medija od političnih strank«. S tem lahko štejemo, da je ta zaveza uresničena. Hkrati ostaja dvom, ali sta vlada in državni zbor v prvem letu mandata storila dovolj, da bi v vlogi ustanovitelja RTV Slovenija izpolnila zakonsko obveznost in zagotovila neodvisnosti javnega medija. Glede političnih zlorab Telekoma za medijske posle poteka parlamentarna preiskava, a prioriteta

GLAS LJUDSTVA

info@glas-ljudstva.si

zaveza je torej še v izvajanju. Glede preostalih petih predvolilnih zavez s področja medijev pa med pozitivne premike v prvem letu vlade štejemo spremembo načina financiranja STA. Vlada v prvem letu mandata še ni predstavila napovedanih sprememb medijske zakonodaje, ki bi uvedle nujno potrebne sistemske ukrepe za zaščito in podporo neodvisnosti novinarstva ter za preprečevanje političnih zlorab pri financiranju medijev in oglaševanju državnih organov in podjetij v medijih.

8. Razvoj izobraževanja in znanosti: Na področju osnovnega in srednjega šolstva deluje reformna komisija, katere rezultati oziroma predlogi še niso dostopni. Prav tako se pripravljajo spremembe obstoječega Zakona o visokem šolstvu ter nova zakonodaja na tem področju. Spremembe ZVIS so sicer usklajene z deležniki, obrisi nove zakonodaje pa še niso jasni.

9. Trajnostno gospodarstvo in javna infrastruktura: Za uresničitev zavez, ki bi morale biti na tem področju že uresničene, je ključna davčna reforma. Po informacijah ministrstva za finance se ta pripravlja, vendar se, razen nekaj manjših sprememb, dejavnosti trenutno še ne izvajajo. Bil je npr. noveliran zakon o dohodnini, drugih pomembnejših premikov pa na davčnem področju ni zaznati. Glede zaveze za prestrukturiranja energetske intenzivne industrije, ki bi ravno tako morala biti uresničena do 1. junija, sta se sicer na pobudo NVO oktobra in novembra lani odvili dve srečanja z relevantnimi ministrstvi, vendar večjih premikov ni zaznati. Na podlagi predloga (april 2023) za posodobitev Nacionalnega energetskega in podnebne načrta, ključnega državnega načrta za razogljičenje po vseh sektorjih, lahko celo sklepamo, da se nam na področju energetske intenzivne industrije ne obeta nič dobrega, saj predlog predvideva (in s tem tudi narekuje ta trend) povečevanje proizvodnje v praktično vseh energetske intenzivnih panogah (razen primarnega aluminija) in s tem tudi povečevanje rabe energije v teh panogah vse do leta 2050, kar je okoljsko nevzdržno, bo otežilo doseganje podnebnih ciljev in je v nasprotju z zavezo koalicije.

GLASLJUDSTVA

info@glas-ljudstva.si

10. Zelena infrastruktura: Vlada se je že za obdobje prvega leta vladanja zavezala k takojšnjim investicijam v učinkovit javni potniški promet in tukaj je nekaj premikov; od sprejetja dveh zakonov, ki urejata javni potniški promet, do uvedbe vozovnice »Slovenija«, ki omogoča potovanje po vsej državi. Vsekakor pa je pot do popolne izpolnitve te zaveze še dolga. Pri zavezi za zagotavljanje dostopa do osnovnih energetske storitev je ta sicer bil do določene mere urejen skozi energetski dodatek in omejitve cen energije, prav tako je bila sprejeta uredba o energetski revščini, vendar pa korakov k priznavanju pravice do osnovnih energetske storitev še ni bilo.

11. Globalna pravičnost: Splošna pasivnost slovenske zunanje politike do vseh mednarodnih zadev, z izjemo mejnega spora s Hrvaško, še ni presežena. Do zaostankov prihaja tudi pri odstranjevanju rezilne žice in panelne ograje z meje s Hrvaško, kar naj bi vlada zaključila do 1. junija, povsem izpolnjena ni niti zaveza za umik Madžarske iz dogovorov o financiranju 2. tira.